

OCENA

Osiągnięć naukowo-badawczych, dydaktycznych oraz aktywności naukowej doktora Jarosława JARZĄBKA ubiegającego się o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Ubiegający się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplinie nauk o polityce dr Jarosław Jarząbek złożył komplet nieodzownych do sporządzenia niniejszej opinii dokumentów i materiałów.

Dr Jarząbek jest absolwentem Uniwersytetu Wrocławskiego. Studia na kierunku stosunki międzynarodowe w Instytucie Studiów Międzynarodowych ukończył w roku 2003 po obronie z wyróżnieniem pracy magisterskiej pt. *Polityka Stanów Zjednoczonych wobec Izraela* (promotor: prof. dr hab. Bernard Albin).

Bezpośrednio po ukończeniu studiów magisterskich został uczestnikiem Stacjonarnych Studiów Doktoranckich Nauk o Polityce, Filozofii i Socjologii w Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. W trakcie studiów przez pięć miesięcy 2005 roku realizował program pobytu stypendialnego na Freie Universitaet w Berlinie. W roku 2006 odbył czteromiesięczny staż badawczy Rządu RP i Haszymickiego Królestwa Jordanii na Uniwersytecie Jordańskim w Ammanie.

Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce uzyskał w roku 2007 w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego po obronie rozprawy pt. *Palestyńczycy – droga do niepodległości. Rozwój, przemiany i kryzys palestyńskiego ruchu narodowego*. Promotorem rozprawy doktorskiej był prof. dr hab. Bernard Albin.

Od jesieni 2007 roku jest zatrudniony w Instytucie Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego na stanowisku adiunkta.

Doktor Jarząbek jako osiągnięcie naukowe stanowiące opisany w art. 16 ust. 2 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym warunek dopuszczenia do postępowania habilitacyjnego wskazał monografię pt. *Militaryzacja subregionu Zatoki Perskiej w perspektywie teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa*.

1. Ocena osiągnięcia naukowego.

Osiągnięcie naukowe – monografia (licząca 234 strony) opublikowana została przez Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego w roku 2019. Recenzentami wydawniczymi byli: dr hab. Wiesław Lizak oraz dr hab. Przemysław Osiewicz.

Monografia stanowi analityczne studium mające na celu zbadanie zjawiska militaryzacji subregionu Zatoki Perskiej. Kwestie w dziele podejmowane mają bez wątpienia istotne znaczenie dla praktyki stosunków międzynarodowych – szczególnie dla zagadnień dotyczących bezpieczeństwa międzynarodowego. Jej znaczenie dla rozwoju teorii wynika bezpośrednio z przyjętej przez Autora perspektywy badawczej - z krytycznej aplikacji teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa.

1.1. Warstwa metodologiczna pracy.

Informacje o założeniach metodologicznych zawiera **Wstęp**. Na początku zwięźle, należycie wyłożone zostało uzasadnienie podjęcia tematu. (*Szerzej o powodach wyboru tematu, jego genezie Autor pisze w nadesłanej dokumentacji: załączniku 2 do Autoreferatu*). Na uznanie zasługuje uzasadnienie wyboru perspektywy badawczej. Przytoczone argumenty nie pozostawiają wątpliwości co do słuszności takiej właśnie decyzji. Do analiz i ocen rozmiarów militaryzacji regionu dobrą, jeśli nie najlepszą, podstawę teoretyczną stanowi teoria regionalnych kompleksów bezpieczeństwa - podejście, które oferuje tzw. szkoła kopenhaska.

Pewien niedosyt pozostawia określenie problemu badawczego. Jest nim, jak pisze Autor: *...zjawisko militaryzacji subregionu Zatoki Perskiej*. Chciałem zauważyć, że problem (gr. *problema*) to najkrócej – przeszkoda, trudność; także - kwestia wymagająca rozstrzygnięcia.

Nie budzi zastrzeżeń hipoteza badawcza. Mogłaby jednak bardziej ściśle odpowiadać na (niewyartykułowane!) pytanie zawarte w problemie badawczym. Weryfikacji hipotezy dobrze służą starannie przemyślane pytania badawcze.

Dość ogólnie przedstawione zostały użyte w pracy metody i techniki badawcze. Wśród nich wymienia się elementy metody decyzyjnej (*...dla badania ośrodków decyzyjnych...*). Tu znajduję pewne nieporozumienie dotyczące istoty tej metody. A może nawet drobne nadużycie. Tym bardziej, że w pracy nie znalazłem jej zauważalnego zastosowania.

Autor w pełni kompetentnie nawiązuje do aktualnego stanu wiedzy; opiera się na źródłach i materiałach wiarygodnych oraz na aktualnej, należycie dobranej literaturze przedmiotu. Zbiór wykazanych w *Bibliografii* dokumentów, monografii, artykułów naukowych, wiarygodnych materiałów pozyskanych z Internetu, obejmuje łącznie 303 pozycji. Konstrukcja pracy (wstęp, cztery rozdziały, zakończenie) odzwierciedla właściwe podejście do kolejno podejmowanych zagadnień, dobrze służy potrzebom uwiarygodnienia hipotezy (odpowiedzi na pytania badawcze), realizacji założonych celów.

Na szczególną, wysoką ocenę zasługuje język – wysoce profesjonalny, precyzyjny, wolny od naukowej nowomowy, przyjazny czytelnikowi.

1.2. Warstwa merytoryczna pracy.

Bardzo dobre wprowadzenie do problematyki podejmowanej w pracy stanowi rozdział pierwszy (***Teoria regionalnych kompleksów bezpieczeństwa***, 29 stron). Należy podkreślić, że Autor w tym rozdziale nie ogranicza się do prostego wykładu dotyczącego tytułowej teorii – teoretycznego fundamentu jego badań, dociekań, analiz. Nie ogranicza się też do uzasadnienia jej użyteczności jako właściwego narzędzia w badaniu problematyki bezpieczeństwa na poziomie regionów i subregionów. Po przedstawieniu podstawowych założeń teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa (TRKB) wskazuje na jej słabości a następnie podejmuje próbę wniesienia do niej pewnych korekt, próbę dostosowania do zmieniających się (obecnych) realiów. Tym samym wnosi do teorii stosunków międzynarodowych i teorii bezpieczeństwa nową jakość.

W podrozdziale drugim Autor wskazuje na cztery czynniki (cztery „zmienne”) powodujące potrzebę dokonania w założeniach teorii (TRKB) korekt, dokonania ich rewizji. Wysoko należy ocenić zawartą w tym podrozdziale ocenę przydatności teorii do badania problematyki bezpieczeństwa, w tym szczególnie świadomość jej słabości i ograniczeń.

Końcowy (trzeci) podrozdział zawiera zwięźczone krytyczne prezentacji założeń teoretycznych TRKB, jej praktyczne zastosowanie w identyfikacji regionu Bliskiego Wschodu oraz subregionu Zatoki Perskiej. Zaprezentowanie cech oraz transformacji bliskowschodniego regionalnego kompleksu bezpieczeństwa a następnie (szczególnie!) cech i transformacji subkompleksu Zatoki Perskiej stanowi bardzo dobre, bezpośrednie wprowadzenie do czynionych w następnych rozdziałach analiz.

Badania i dociekania nad kwestią militaryzacji subregionu Zatoki Perskiej Autor rozpoczyna od analiz wydatków wojskowych (rozdział drugi: **Wydatki wojskowe państw Zatoki Perskiej – wielkość i uwarunkowania**, 42 strony). Rozdział poświęcony analizie wydatków rozpoczyna dobre, wysoce profesjonalne wprowadzenie. Autor w analizach danych o wydatkach opiera się na najbardziej kompetentnych i wiarygodnych materiałach; przede wszystkim na opracowaniach Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) oraz International Institute for Strategic Studies (IISS). Solidnie przeprowadzone analizy obrazuje licznymi tabelami i wykresami. Dokonany przez niego przegląd danych i ich analiza potwierdzają to, że po zakończeniu zimnej wojny w całym regionie Bliskiego Wschodu następowało znaczne zwiększenie wydatków wojskowych. Wykazały przede wszystkim, że głównym sprawcą dynamicznego wzrostu wydatków w regionie były państwa subregionu Zatoki Perskiej.

Wyjściowe analizy wydatków znajdują bardzo dobre rozwinięcie/uzupełnienie w identyfikacji uwarunkowań, z ekonomicznymi na czele. Na uwagę zasługuje to, że Autor zajmując się uwarunkowaniami ekonomicznymi podnosi nie tylko kwestię ich wpływu na wysokość wydatków, lecz także kwestię wpływu wydatków wojskowych na gospodarkę państw subregionu.

Trafnie zostały rozpoznane i należycie opisane ograniczenia i problemy przy rozbudowie sił zbrojnych (podrozdział 2.3). Wydaje mi się jednak, że te kwestie powinny znaleźć się raczej w rozdziale poświęconym siłom zbrojnym państw subregionu. Ta uwaga dotycząca szczegółu konstrukcji pracy nie obniża dobrej oceny tego jej fragmentu.

Rozdział zwięźcza garść interesujących refleksji Autora o wpływie wydatków wojskowych na dynamikę bezpieczeństwa.

Analizie potencjału militarnego państw subregionu poświęcony jest najobszerniejszy z rozdziałów - rozdział trzeci: **Siły zbrojne i potencjał militarny państw subregionu Zatoki Perskiej** (76 stron). Autor w pierwszym zdaniu podkreśla, że militaryzacja poddanego badaniom subregionu przejawia się przede wszystkim w postaci intensywnej rozbudowy przez poszczególne państwa ich potencjałów wojskowych. Stąd też wynika znaczenie tego fragmentu pracy dla osiągnięcia jej celów.

Przedmiotem rozpoznania oraz analiz są siły zbrojne oraz elementy składające się na potencjał militarny dziewięciu państw. Każda z dziewięciu analiz

obejmuje cztery czynniki: strukturę i zdania sił zbrojnych, ich liczebność i wyposażenie, czynniki niewymierne mające wpływ na wartość bojową sił zbrojnych oraz wsparcie zewnętrzne i pomoc zagraniczną. Takie podejście dobrze służy potrzebie należytego rozpoznania rzeczywistej siły, wartości bojowych sił zbrojnych oraz całościowego rozpoznania potencjałów militarnych państw subregionu. potencjału wojskowego całościowego.

W podejmowanych kolejno analizach w pełni wyczerpująco zaprezentowane zostały struktury i zadania sił zbrojnych poszczególnych państw. Należy podkreślić, że zawierają one także autorskie, krytyczne spostrzeżenia i wnioski. Za niekonieczne, a nawet za zbędne uważam jednak wymienianie nazwisk osób funkcyjnych zajmujących w systemach wojskowych najwyższe stanowiska. Ten detal stanowić bowiem może zarzewie pewnej, przedwczesnej, choć niekoniecznie istotnej dezaktualizacji tekstu.

Wysoce profesjonalnie potraktowane zostały kwestie liczebności sił zbrojnych. Kwestie wyposażenia opisane zostały szczegółowo, wręcz detalicznie.

Analizy wpływu na wartość bojową wojsk czynników niewymiernych dokonane zostały w sposób korzystnie odbiegający od analiz standardowych, prezentowanych głównie przez wojskowych. Autor wydobył przy tym ich zróżnicowanie, czynniki charakterystyczne dla poszczególnych państw, ich zróżnicowany wpływ na wartość bojową sił zbrojnych.. Należycie zostało rozpoznane i opisane różne dla każdego z państw, wsparcie zewnętrzne i pomoc zagraniczna.

Rozdział, który zasługuje na wysoką ocenę zabrakło rozpoczyna się dobrym wprowadzeniem; zakończenia, choćby krótkiej rekapitulacji zabrakło.

Rozdział czwarty (***Dynamika bezpieczeństwa w subregionie Zatoki Perskiej jako przyczyna militaryzacji***, 47 stron) zawiera treści podporządkowane pytaniu o to, ...*w jakim stopniu dynamika bezpieczeństwa w subregionie Zatoki Perskiej wpływa na jego militaryzację i odpowiada za regionalny wyścig zbrojeń.* (podkr. moje, s.165). Rozdział rozpoczyna godne uznania wprowadzenie, w którym Autor doprecyzowuje zasadnicze założenia metodologiczne, wyłożone w rozdziale pierwszym. Informuje, że analizie poddane będą przede wszystkim czynniki zwiększające zagrożenie dla bezpieczeństwa państw regionu na czterech poziomach: globalnym, międzyregionalnym, regionalnym i państwowym.

Analizy dynamiki bezpieczeństwa na poziomie globalnym rozpoczyna od kwestii oddziaływania politycznego i ekonomicznego. Dowodzi, opierając się na

rzetelnie dobranych zdarzeniach najnowszej historii, że penetracja subregionu z tego poziomu działała po części stabilizująco oraz po części destabilizująco. Czytelną, jednoznaczną odpowiedź o znaczenie globalnej dynamiki bezpieczeństwa dla militaryzacji regionu wskutek oddziaływania militarnego zawiera drugi z podrozdziałów.

Analiza dynamiki bezpieczeństwa na poziomie międzyregionalnym obejmuje zaledwie dwie strony tekstu. Wynika to – jak dowodzi Autor, że zgodnie z założeniami TRKB, poziom ten odgrywa na Bliskim Wschodzie rolę marginalną w ogólnej konstelacji bezpieczeństwa.

Najwięcej miejsca zajmuje analiza dynamiki bezpieczeństwa na poziomie regionalnym (podrozdział 4.3.). Autor wychodzi z założenia, że kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa państw subregionu powinny odgrywać te interakcje, które zachodzą między regionalnymi podmiotami należącymi do regionalnego kompleksu bezpieczeństwa. Przyjmuje, że dynamika bezpieczeństwa subregionu definiowana jest przede wszystkim przez konflikty i rywalizacje. Zrozumiałym zatem jest, że treści tego podrozdziału odnoszą się do konfliktów właśnie. Konflikty poddane analizom Autor podzielił na trzy grupy: konflikty o charakterze regionalnym oddziałujące na subregion zatoki perskiej; konflikty w subregionie zatoki oddziałujące na dynamikę bezpieczeństwa Bliskiego Wschodu; konflikty o charakterze subregionalnym. To zapewne oryginalne i trafne podejście zasługuje na uznanie.

W krótko ale należycie ujętych analizach poziomu państwowego zabrakło mi nieco wyraźniejszego wykazania wpływu niestabilności wewnętrznej omawianych państw na dynamikę bezpieczeństwa subregionu. Świetnie za to została opisana rola sił zbrojnych w wewnętrznej dynamice bezpieczeństwa.

Ostatniemu z rozdziałów także zabrakło zakończenia.

W tekście – ocenie rozdziału podkreśliłem termin „wyścig zbrojeń”. Pojawia się on w pracy po raz pierwszy; po raz drugi w zakończeniu. Autor twierdząc, że militaryzacja subregionu przyjmuje formę wyścigu zbrojeń; przyznaje przy tym, że nie odpowiada ona jednak klasycznemu schematowi dylematu bezpieczeństwa. Śmiem twierdzić, że nie odpowiada ona też warunkom klasycznych, znanych z historii wyścigów zbrojeń.

Zakończenie, wg preferowanego przeze mnie kanonu, powinno zawierać przede wszystkim swojego rodzaju rozliczenie z trafności przyjętej perspektywy badawczej, celu pracy, rozwiązania problemu (problemów) badawczego, stopnia

weryfikacji hipotezy (hipotez) badawczej. W **Zakończeniu** recenzowanej pracy trochę zabrakło odpowiedzi na pytanie o realizację założonego celu. Zakończenie zawiera konkluzje, z tym że można by je było formułować bardziej wyraziście.

Mimo tych kąśliwych uwag, po uważnej lekturze dzieła stwierdzam, że zakładany cel pracy został osiągnięty, hipoteza robocza zweryfikowana w wystarczającym stopniu. Recenzowana monografia jest dziełem oryginalnym, dojrzałym, wnoszącym istotne wartości dla rozwoju nauk społecznych, dyscypliny nauk o polityce a także dyscypliny nauk o bezpieczeństwie.

2. Ocena pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych.

Wykazany w nadesłanych materiałach dorobek naukowy doktora Jarosława Jarząbka po uzyskaniu stopnia naukowego obejmuje łącznie 39 publikacji, w tym 1 artykuł złożony do druku (wydanie przewidziane w roku 2019). To: 2 monografie autorskie; 1 monografia; której był współautorem; 1 współredakcja pracy zbiorowej; 33 artykuły w czasopismach naukowych i rozdziały w pracach zbiorowych; 1 raport dla think-tanku; 1 ekspertyza. 10 spośród wyżej wymienionych pozycji było opublikowane w języku angielskim.

Łączna liczba cytowań Jego prac wg Google Scholar wynosi 11; index-h dla Jego dorobku wynosi 2.

Prace doktora Jarząbka stanowią pokłosie badań i dociekań w trzech głównych nurtach badawczych. Pierwszy obejmuje problematykę polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państw Bliskiego Wschodu. Twórcze zastosowanie znalazła tu teoria regionalnych kompleksów bezpieczeństwa oraz teoria sekurytyzacji. Najważniejszym efektem badań prowadzonych w tym nurcie było bez wątpienia osiągnięcie naukowe; ważnym efektem jest złożony do druku w wydawnictwie Routledge rozdział pt. *Regional Security Theory: Reflections and Reformulation* w książce *Securitization Revisited: Contemporary Application and Insights*. Istotny wkład do rozwoju nauk społecznych - przeformułowanie niektórych założeń teorii sekurytyzacji wnosi monografia *Dylematy bezpieczeństwa militarnego państw azjatyckich: uwarunkowania sekurytyzacji*, której doktor Jarząbek był współautorem. Uznać ją należy za jedną z ważniejszych pozycji wśród literatury przedmiotu. Dwa pozostałe nurty badawcze: problematyka polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państw Bliskiego Wschodu badanej w perspektywie porównawczej i w oparciu o studia przypadku oraz problematyka dotycząca kwestii palestyńskiej i konfliktu

izraelsko-palestynskiego w perspektywie historycznej zaowocowały m.in. wartościową monografią p.t. *Palestyńczycy w drodze do niepodległości. Rozwój, przemiany i kryzys ruchu narodowego*.

Wszystkie publikacje doktora Jarzębka, które miałem możliwość przestudiować zasługują na bardzo wysoką ocenę. Ich jakość, wartości poznawcze, jak i (szczególnie) twórczy wkład w doskonalenie teorii sprawiają, że należycie spełniają ustawowe kryteria w postępowaniu habilitacyjnym.

3. Ocena aktywności naukowej, dydaktycznej, popularyzatorskiej.

Istotną miarą aktywności naukowej jest Jego udział w konferencjach naukowych. W okresie od uzyskania stopnia doktora, Habilitant był aktywnym uczestnikiem trzydziestu konferencji - krajowych i międzynarodowych (w tym siedmiu za granicą). Był także współorganizatorem dwóch konferencji międzynarodowych.

W tym czasie odbył także dziewięć staży (w tym jeden pięciomiesięczny) i wizyt naukowych (badawczych) w dziesięciu krajach świata. Uczestniczył w pracach dwóch zespołów badawczych; cztery projekty realizował indywidualnie.

O Jego aktywności świadczy zaangażowanie w prace trzech międzynarodowych i trzech krajowych towarzystw naukowych. Jest recenzentem czterech czasopism naukowych.

Opiniowany legitymuje się znacznym, nabywanym w ciągu kilkunastu lat pracy w Uniwersytecie, doświadczeniem i dorobkiem dydaktycznym. Prowadził w tym czasie zajęcia we wszystkich stosowanych w szkolnictwie wyższym formach ze studentami studiów pierwszego i drugiego stopnia, także na studiach anglojęzycznych. Jako promotor pomocniczy sprawuje opiekę nad czterema doktorantami. Na Jego działalność dydaktyczną składają się także liczne wyjazdy dydaktyczne w ramach programów Erasmusa.

Dr Jarząbek ma ewidentne zasługi w popularyzowaniu nauki.

Za osiągnięcia w działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej czterokrotnie był wyróżniony nagrodą rektora Uniwersytetu Wrocławskiego.

Podsumowując – stwierdzam, że doktor Jarosław Jarząbek wykazując się wystarczająco istotną aktywnością spełnia drugie z ustawowych kryteriów dopuszczenia do postępowania habilitacyjnego.

Wniosek końcowy.

Wartości, jakie przedstawia osiągnięcie naukowe Opiniowanego, pozostały dorobek naukowy a także Jego aktywność naukowa, dają wystarczające podstawy do stwierdzenia, że spełnia On warunki określone w art. 16 *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym* nieodzwonne do dopuszczenia do postępowania habilitacyjnego.

Wnoszę o kontynuowanie procedury habilitacyjnej..

24.06.2019r